Utredningsförslag om reviderat system för generell stimulans av forskning och utveckling

Av bitr skattedirektören Klas Herrlin

Inledning

Bland industriländerna förekommer det allmänt att teknisk forskning och utveckling (FoU) inom näringslivet stöds och stimuleras av staten. Så sker också i Sverige — genom såväl selektiva som generellt verkande medel. Selektivt stöd lämnas främst i form av lån och bidrag till enskilda projekt från STU och andra organ. Den generella stimulansen har formen av ett särskilt avdrag vid statstaxeringen. Reglerna härom finns i förordningen (1973:421) om särskilt forskningsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt.

Förordningen har provisorisk natur — den avser kostnader för FoU under åren 1973—1980. Hösten 1978 tillsattes en utredning, forskningsskattekommittén[1], med anledning främst av att utgången av giltighetstiden närmade sig. En utgångspunkt för kommitténs arbete var enligt direktiven att det är angeläget att stimulera företagens FoU-arbete genom generella åtgärder på skatteområdet även efter det att den provisoriska lagstiftningen upphört att verka. Kommitténs uppgift har bestått i att utforma förslag till sådana åtgärder.

Forskningsskattekommittén har nyligen slutfört sitt arbete. Den 18 januari lämnade kommittén betänkandet Stimulans av forskning och utveckling (Ds B 1980:1) till budgetministern. I det följande redogörs kortfattat för huvudpunkterna i kommitténs överväganden och förslag. Först vill jag dock nämna något om den nuvarande lagstiftningen.

Det särskilda forskningsavdraget

Förordningen om särskilt forskningsavdrag är tillämplig på skattskyldig som bedriver industriell tillverkning. Som redan nämnts gäller den beträffan-

[1] Teknologie doktorn Curt Mileikowsky har varit särskild utredare. I slutfasen ingick vidare följande personer i utredningen. Sakkunniga: departementsrådet Stig von Bahr (budgetdepartementet), direktören Arne Gustafson (Sveriges industriförbund), sekreteraren Anna Hedborg (LO), departementssekreteraren Sten Henkow (industridepartementet), utredningssekreteraren Claes Ljungh (TCO) och utredningssekreteraren Monica Ulfhielm (SACO). Experter: bitr skattedirektören Tore Lundin (RSV) och rådmannen Christer Törnros. Artikelförfattaren har varit sekreterare åt utredningen fr o m den 1 oktober 1979.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:23:13

de kostnader för FoU under åren 1973—1980. Avdraget beräknas på grundval av kostnader avseende tekniskt och naturvetenskapligt FoU-arbete, som har eller kan antas få betydelse för den skattskyldiges rörelse genom att leda till nya eller väsentligt förbättrade produkter, produktionsprocesser eller produktionssystem.

Det särskilda forskningsavdraget består av ett basavdrag och ett ökningsavdrag. Basavdraget utgör 10% av ett år på visst sätt fastställt underlag. Detta underlag avser förhållandena under ett kalenderår. Ökningsavdraget utgår med 20% av den ökning av underlaget för basavdrag som skett mellan två kalenderår. I underlaget för basavdraget ingår bl a lönekostnader för anställda som till övervägande del utfört FoU-arbete samt kostnader för förvärv av FoU-resultat. I syfte att få en neutral behandling av interna och externa kostnader räknas lönerna om med faktorn 5/3. Bidrag och kostnader som avser FoU-arbete i utlandet och som sammanlagt överstiger 250 000 kr. får räknas in i underlaget endast om regeringen medger det.

Kommitténs överväganden och förslag

Det system som kommittén föreslår skall ersätta det nuvarande systemet avser i likhet med detta teknisk och naturvetenskaplig FoU-verksamhet hos industriföretagen. Administrativt utvecklingsarbete och liknande faller alltså enligt förslaget utanför tillämpningsområdet för stimulansen även i fortsättningen. Detsamma gäller i fråga om tekniskt FoU-arbete som bedrivs av t ex tjänsteproducerande företag.

I syfte att få en bättre överensstämmelse med principerna för företagsbeskattningen föreslås att den nuvarande anknytningen av beräkningsunderlaget till kalenderår ersätts av en anknytning till företagets räkenskapsår.

Som redan nämnts beaktas endast kostnad för personal som till övervägande del utfört FoU-arbete vid beräkningen av underlaget för det särskilda avdraget. Med hänsyn främst till att begränsningen i praktiken verkar till nackdel för mindre företag föreslår kommittén att den ersätts av ett krav på att den anställde till minst en fjärdedel skall ha sysslat med FoU-verksamhet. Beräkningen skall avse den faktiska arbetstiden.

Kommittén föreslår vidare att lönekostnaderna skall räknas om med faktorn 2,5 i stället för 5/3 innan de tillförs beräkningsunderlaget. Förslaget innebär att omräkningsfaktorn anpassas till den rådande genomsnittliga relationen mellan lönekostnader och totalkostnader för FoU-verksamhet inom det egna företaget.

Någon särbehandling av kostnader avseende FoU-verksamhet i utlandet anses inte längre erforderlig.

I övrigt överensstämmer beräkningsunderlaget enligt kommitténs förslag i huvudsak med vad som gäller i det nuvarande, provisoriska systemet.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:23:13

Metoden i det nuvarande systemet att tillgodoföra företagen stimulansen i form av avdrag vid taxeringen har den olägenheten att stimulans bara utgår till företag som visar skattemässig vinst. För att stimulansen skall bli oberoende av vinstsituationen för företaget föreslår kommittén att tillgodoförandet skall ske i form av direkta utbetalningar[1].

Med hänvisning bl a till att uppgiften att fastställa underlaget för beräkningen av stödet har en naturlig anknytning till taxeringsarbetet föreslås att beslut om stöd skall fattas av taxeringsnämnderna. Ett genomförande av förslaget medför att fråga rörande forskningsstöd i huvudsak kommer att behandlas som taxeringsfråga. Besvärsordningen mm i taxeringslagen blir sålunda tillämplig enligt förslaget. Utbetalning av stöd avses verkställas av länsstyrelsen.

Vad gäller nivån och beräkningen av stödet kan först nämnas att i det nuvarande systemet basavdrag och ökningsavdraget medför stöd i form av minskad skatt med 4 respektive 8% av det motsvarande underlaget (avser aktiebolag med skattemässig vinst). Kommittén har den uppfattningen att en bättre stimulanseffekt erhålls om inslaget av särskilt stöd för ökningar av FoU-insatserna — ökningsstöd — höjs i förhållande till vad som gäller enligt det nuvarande systemet. I gengäld anser man att den delen av stödet som baseras på totalkostnden för FoU — basstödet — kan sänkas något. I syfte bl a att minska möjligheterna till missbruk föreslås att ökningsstödet fördelas på flera år och endast utgår i den mån den uppnådda FoU-nivån vidmakthålls.

Efter en genomgång av olika kombinationer av procenttal för basstöd och ökningsstöd föreslår kommittén att forskningsstödet skall bestå av dels ett basstöd som beräknas efter 2%, dels ett ökningsstöd som utgår för ökningsåret och vart och ett av de två följande åren med 10% per år av kostnaden för den ökade FoU-insatsen. Som förutsättning för att ökningsstöd skall utgå för de två sistnämnda åren skall gälla att den kostnadsnivå som ökningen lett till vidmakthålls. Förslaget innebär att ett företag för år 4 kan erhålla ökningsstöd som är hänförligt till ökningar av FoU-insatserna mellan åren 1 och 2, 2 och 3 samt 3 och 4. Vid jämförelse av de föreslagna procenttalen och procenttalen i det provisoriska systemet måste beaktas den ändring av omräkningsfaktorn för lönekostnader som kommittén föreslår. I ett system med den nu gällande omräkningsfaktorn motsvaras procenttalen 2 och 10 av 3 respektive 15.

Ett företag som ett år ökar sina FoU-insatser med 10% från 1 000 enheter, dvs. med 100 enheter, får — såvitt gäller själva ökningen — enligt förslaget

---

[1]Alternativet med ett kombinerat avdrags- och bidragssystem efter förebild av bl a lagstiftningen om investeringsavdrag/bidrag diskuteras av kommittén men avvisas. Skälet härför är bl a att det inte torde vara praktiskt möjligt att utforma regler som gör bidrag och avdrag likvärdiga för skattskyldiga som beskattas efter progressiv skatteskala. Kommittén diskuterar också ett system med skattereduktion kombinerat med regler om utbetalning i det fall skatten blir negativ pga reduktionen. Även det uppslaget avvisas, närmast av vissa uppbördstekniska skäl.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:23:13

stöd på 12 enheter (basstöd 2 och ökningsstöd 10 enheter) årligen under tre år om den uppnådda nivån vidmakthålls. Med hänsyn till att stödet avses vara skattefritt är det för aktiebolag likvärdigt med en skattepliktig intäkt under vart och ett av åren på 27 enheter. Kostnaden för en ökning av FoU-kostnaderna täcks således till 27% av stöd under treårsperioden (resultatet blir detsamma om man ställer beloppet 12 i relation till ökningen av FoU-kostnaderna ”efter skatt”). Basstödet på 2% motsvarar för aktiebolag en skattepliktig intäkt på 4,4% av FoU-kostnaderna.

Det föreslagna systemet avses tillämpas första gången på FoU-kostnader under år 1981. Utifrån ett antagande om en årlig ökning av FoU-kostnaderna inom industrin på 10% från nivån år 1977 blir de statsfinansiella kostnaderna det förstnämnda året, om systemet då antas vara i verkan fullt ut, ca 285 milj. kr. Denna siffra ger ett uttryck för de fortvarande kostnaderna för systemet. Med hänsyn till att ökning av basunderlaget under tidigare år än 1981 inte berättigar till ökningsstöd enligt kommitténs förslag till bestämmelser om ikraftträdandet beräknas kostnaden vid det angivna antagandet stanna på ca 185 milj. kr. Som jämförelse kan nämnas att kostnaden för det provisoriska systemet år 1981 — om giltighetstiden förlängdes — utifrån samma antagande om utvecklingen av FoU-kostnaderna kan beräknas till ca 176 milj. kr.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:23:13